

Michael Svenonis Riddelius in Lena

Är min ff.ff.mm.mf. far född 24 augusti 1606 i Ridders-
torp, Kvinnestads socken av
Nårunga Pastorat. Fadern
var bonde och hette Sven
modern Mareta Olofsdotter.

av Johan Almqvist

Var han fick sina första lärospån förtäljer inte källorna, men 1624 kom han till Skara och blev sedan student i Uppsala 1636. Han prästvigdes 1641 till Adjunkt i Nårunga, men sändes som fältpräst till Tyskland 1646 där han sågs varit Huspräst hos fältmarskalken Greve Gustaf Adolf Lewenhaupt.

Denne som hade patronatsrätt över Lena församling gjorde Riddelius till pastor där 1655, så efter nio långa år i Tyskland vänder han hem till Sverige. Samma år som den före detta drottningen Cristina anländer till Rom. Vilka tankar hade han om detta? Senare döpte han i alla fall en av sina döttrar till just Cristina.

Efter hemkomsten gifte han sig med Karin Joensdotter, om vilken jag inte vet mer än hennes namn och att hon födde minst fem barn. Sonen Jonas som blev Komminister i Lena, (se nedan) och fyra döttrar enligt Series Pastorum i Lena kyrkobok. Britta gift med Kyrkoherden Gunno Rydell i Ryda (R) vars far Andreas Erics lär ha varit född i Bergstena och hans mor Kerstin Nilsdotter, som var barn till förra Kyrkoherden i Ryda Nicolaus Gunnari, eller Herr Nils som han skrev sej i mantalslängderna av hans hand. Herr Nils är f.ö.även han en av mina anfäder.

Dottern Cristina gift med faderns efterträdare Thore Lenberg. Den tredje dottern Annicka fann jag i Kullings Häradsrätts dombok från höstetings 1689 då hon och Herr Prostens dräng Erich Andersson anklagas för lönskaläger. "Vilket bägge som de nu för Rätten sin synd bekände och att sådant är skett uti Lena Prästgård förlidet år om sommaren. Varav Annicka nu den 13 Maj fött ett piltebarn som fick dop och Kristendom och blev kallad Jacob*." Männe han undfick dopet av den myndige morfadern som nu var prost i Kullings kontrakt? Emellertid dömdes de, han efter 3 dje. cap. giftermålsbalken till 40 marker, och hon efter Kungliga straff ordningen till 20 marker silvermynt, och bägge att stå uppenbar

skrift. Vilket innebar att de inför hela församlingen erkände sin synd, fick dess förlåtelse och återupptogs i församlingsgemenskapen och åter fick tillgång till nattvarden mm. Den fjärde dotters namn har jag ännu ej funnit.

Michael Riddelius hade fler motgångar än så. Hans företrädarens änka och son Nicolaus Olavi fick halva tilldelningsstommen att bruka men kom i tvist med Michael om inventarierna varvid Nicolaus vid ett tillfälle hotade Michael till livet, vilket anmäldes till Consistoriet, som ålade Nicolaus att böta fyra Riksdaler.

Vid 1682 års hösteting försökte Riddelius tillsammans med länsman Lars Svensson och nämndemännen Anders i Östad och Arvid i Ulvarås att få ett högre vägbidrag till Lena pastorat i vilket även Långared då ingick.

De påpekade i en skrivelse till Rätten att Lena församling, som är det till mantalet största Gället i Kullings Härad. (Alingsås stad undantaget) Så fick Lena till vägunderhållet bara 24 skäppor spannmål. Medan Alingsås fick 36 skäppor och Algutstorp, som är betydligt mindre, 30 skäppor. Vilket gjorde att Lena församling måste tillskjuta av egna medel till vägunderhållet.

Detta intygades av Rätten, som vidaremitterade ärendet till Landshövdingeämbetet med bön om att få någon påökning av spannmålshjälpen. Då 24 skäppor inte tillnärmelsevis förslögs att underhålla vägarna i Pastoratet.

Det var naturligtvis den eländiga s.k. Prästavägen till Långared som var det stora underhållsproblemet. Särskilt som såväl Kyrkoherden som Kommministern i församlingen båda bodde i Lena. Detta faktum var ända tills Långared bildade eget pastorat en ständigt återkommande fråga inte minst vid sockenstämmorna.

Sonen Jonas Riddelius klagade t.ex. vid Höstetings 1704 i ett brev till länsmannen om att vägen var mycket bofällig och han nu nyligen varit nära att fara riktigt illa ut

Tillsades därför allmogen i Lena och Långared att ofördröjligen och vid laga plikt, göra färdigt Kyrkvägen socknarna emellan. Om någon kommer till skada kommer de broansvarige att få ersätta skadan enl lag. (Måste inte nödvändigtvis gälla någon bro. Att broa vägen var det samma som att grusa den eller på annat sätt göra den bärig.)

Men som i alla socknar var det naturligtvis även prästens bostad som vållade sockenborna bekymmer. En prästgård, som var socknens ansikte utåt vid biskopsvisitationer, mantalskrivningar mm. måste naturligtvis vara representativ. Därför inkom till

Johan Almqvist

Vintertinget 1690 Prosten och Kyrkoherden Ärevördige Herr Michael Riddelius i Lena med en skriftlig begäran om Rättens bistånd att få sockenborna att fullgöra vad de i ett kontrakt av den 23 maj 1689 om prästgårdsbyggnaden lovat. Utfästelsen intygades av befallningsman Hans Gustavsson Staf, Anders Jäger och Arvid i Ulvarås.

Varför dem av Rätten pålades att innan sista mars betala kostnaden. Av formuleringen att döma hade Riddelius av egna medel bekostat vad som antagligen var en reparation och möjlig utbyggnad, med löfte om senare ersättning av församlingensborna.

En annan kostnad som han själv betalat utan att kräva den åter av sockenborna, var den nya Kyrkoordinationen, som Hr.Prosten enl. 1686 års Kyrkoräkenskaper "tagit sig till att betala med 1 Riksdaler".

Under Michaels tid som Prost i Lena insamlades också medel till en ny altartavla i församlingens moderkyrka vartill mågen, Kyrkoherden i Ryda Hr. Gunno Rydell gav i penningar 4 öre den 9 december 1688. Tio år senare den 16 oktober 1698 skänkte hans hustru Christina Riddelia en daler och 8 öre till Lena församlings kyrkomedel.

Så till sist den 25 Juli 1691 slöt den gamle Prosten sina ögon för sista gången. Han var då enl. Series Pastorum 85 år. Hustrun Karin hade tre år tidigare kallats till sina fäder. De begravs med all säkerhet inuti den gamla kyrkan i väntan på uppståndelsen. Men det blev dem inte förunnat att vila i vigd jord tills tiden var inne ty den gamla kyrkogården utgör i dag en kalvhage numera obetad.

Den gamla Kryptan där forna stormän i socknen förmodas invänta uppståndelsen, är en grop i jorden.

Visserligen står där en sten som förkunnar att "Detta är helig mark". Men den avlystes väl som vigd jord

innan den såldes och blev privatmark, eller?

Dom flesta andra ödekyrkogårdar hålls fortfarande i helgd, ja to.m.hednakyrkogårdar från järn- och sten- åldern är fredade.

Sonen Jonas Mikael Riddelius

Om vilken det i Series pastorum står att "han levde som en redlig och vacker prästman". Han tog studenten i Uppsala 1683, prästvigdes 1690, och blev komminister i Lena 1692, med förmaning att visa flit och förkovran i sina studier. Vilket han väl gjorde ty han föreslogs till Pastor i Lena 1704 men det fanns en annan som var närmre köttgrytorna. Nämligen Bengt Lithenius som sändes hem från armen 1705 till att bli pastor där, jag förmodar att det gick till på samma sätt som när Jonas far tillträdde befattningen.

Jonas Riddelius gifte sig 1694 med Britta Myra som var dotterdotter till den ovan nämnde Nicolaus Gunnari i Ryda. De hade minst fem barn. Peter som blev kyrkoherde i Stora Levene, Micael som prästvigdes 1719, men dog året därpå, Catharina (Caisa) som blev gift med Gästgivaren Anders Olofsson Hallsten i Essunga, som det står i Skara Stifts herdaminne. Men när Caisa gifte sig med honom 1721-09-21 kallas han Skräddaren Mäster Anders Östberg, men det är en annan historia. Namnet Caisa gick sedan i släkten i flera generationer så att min farfar hade en syster med namnet.

En son Nils dog av smittkoppor 1705, därpå föddes en dotter Britta 16 dec. 1706. Bara åtta dagar före fadern Jonas själv avled på julaftonen. Hus-trun Britta Myra dog redan 1711 och begravs 6 april, varpå barnen tydligen skingrades och fick olika fosterföräldrar.

Även namnet Peter fanns i alla ge-

nerationer fram till min ff.ff. som döptes till Peter men som den soldat och torpare han var blev det ju senare i livet Petter. (Petter Andersson Åhs nr.661 Skaraborgs Reg.)

Hur var det då i Lena under Jonas tid, inte har jag lyckats skaffa fram så värst mycket kött på benen.

Men natten mellan den 12 och 13 oktober 1698 gick en stark storm över bygden, varvid tydligen någon gnista kommit lös och antänt hans kombinerade tork och brygg hus, där en del säd, kött och andra saker blev lågnornas rov. Skadan värderades av länsmän och tvänne nämndemän till 33 Riksdaler Silvermynt.

Häradsrätten beviljade vid höstetningen samma år "efter gammal god sed och det 37 kapitlet byggningsbalken i Landslagen om Brandstod, av Lena och Hols Gäll med Närunga Skogsbygd att skadan ersättes med nämnda summa"

Så var det ju det där eländet med prästavägen till Långared som nämndes ovan under fadern. Jonas var ju som komminister den som oftast fick i uppdrag att resa den vägen för att offi-

sendick**) fick bakbenen under gränrötterna, så han kom inte upp med mindre än jag lossade honom från både sele och dragdon.

Bland förrättningarna i Långared

Minnesten rest där Lena gamla kyrka låg, med texten. Detta är helig mark här har Lena gamla kyrka uppförd under 1300-talet legat till år 1935där om vill denna sten rest 1958 minna. Foto: Sven Johansson

kan nämnas att "den 4 mars 1706 begrov Komminister Hr Jonas Riddelius 8 st lik på en gång alla döda av kopporna".

Och i Siene dopbok finns följande anteckning "Anno 1705 d.19 januari döptes Lars Erichssons barn i Brolycke av Pastor Jonas Riddelius Komminister i Lena". Troligen bevistade han det samma dag öppnade Vintertinget för Kullings Härad i något ärende, men jag har inte funnit att han nämns i detta tings protokoll. Vid tinget förekom ju mycket medling mellan parter som stämt varandra, och det kan också varit någon av hans församlingsmedlemmar som behövde någon hjälp med läsning eller skriftsammansättning eller bara ett stöd, om någon dömdes till spöslitning eller annat kroppsstraff.

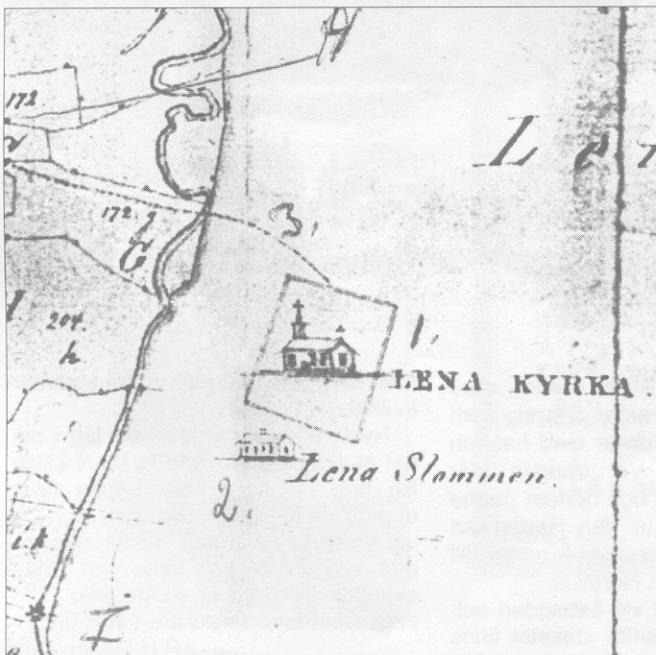
Kontakterna mellan Lena och Ryda fortsatte även senare. År 1712 köpte nämligen Ryda socken 2000 st ekspån för 10 Daler av Hans Johansson i Häckelid, som är min fru Solvigs ANA nr.566.

Källor:Kyrkoarkivalior i berörda socknar, Kullings Härads Domböcker, Skara Stifts Herdaminne.

* Vet någon vart Annika Michaelsdotter (Riddelia) med sonen Jacob Ericsson tog vägen.

** Max Clusendick var dir.för Stenmans och bodde på Lilleskog som han skänkte till Skara Stift.

Ja jag har faktiskt med Max gjort vårsådden ett år på 1950-talet åt Clusendick på åkrarna vid sjön Mjörn. Det var en vacker dag, och han bjöd på kaffe i parken.

Del av karta från 1770 med en bild av Lena gamla kyrka.